

Pendrecht Post

najaar 2021

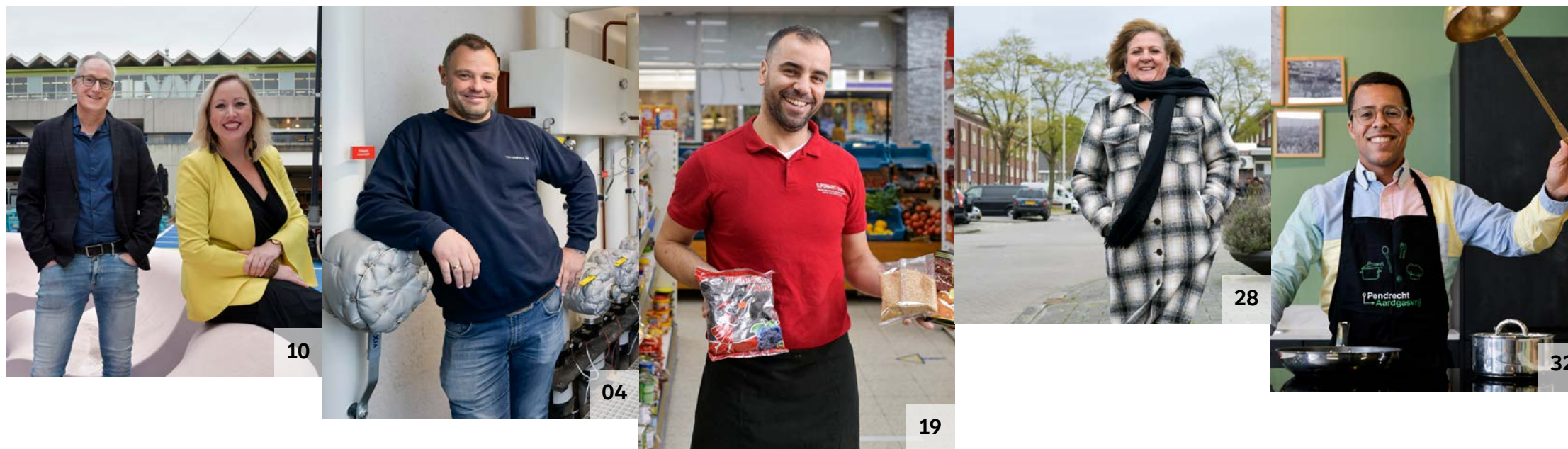
**Jong Pendrecht
denkt mee over een
duurzame wijk**

**8000 vacatures voor
een duurzame haven**

**Rondje Pendrecht met
de vaklui van Vattenfall**

**Gratis
warmtefoto!**

04 Rondje Pendrecht met de vaklui van Vattenfall

06 Informatieve aanschuifmaaltijden

07 Ook zonder aardgas voelt Rob's Dierenshop als een warm bad

08 Wees geen dief van je portemonnee: stook niet voor de vogels

09 Actie voor Pendrecht: gratis warmtefoto

10 Mooie kansen voor jongeren

12 Jong Pendrecht denkt mee over een duurzame wijk

14 Sint Bavokerk: monument met roots uit 1112

16 8000 vacatures voor een duurzame haven 'Ga voor een mooie baan met een dito salaris'

18 Tips om de hoge energierekening lager te krijgen

19 Van een oer-Hollandse pannenkoek tot bal kabagi: dit eten de winkeliers op Plein 1953 zelf het liefst

22 Rekentool stadsverwarming

23 Subsidies speciaal voor Pendrecht

24 Mark Duimelaar, de 'detective' van ondergronds Pendrecht

26 Shell-flat zoekt naar manieren om verder te verduurzamen

28 Wijkcomité Pendrecht kijkt terug op mooie jaren

30 Hoe de Korpersteijnflat aardgasvrij - en veel comfortabeler - werd

32 De keukens van Dio

34 Hulp om direct energie te besparen in je huis

Achterpagina: Zoekpuzzel

Tip!
Download Google Translate en gebruik je camera om de tekst te laten vertalen.

Bizar hoe snel de tijd gaat. Inmiddels is het alweer eind 2021. Het was voor ons als projectteam best een spannend jaar. Hoe zouden de woningeigenaren in Pendrecht Zuid reageren op het financieel aanbod om over te stappen op stadsverwarming? Kon de huiskamer weer open? Was het oké om weer activiteiten te starten?

Inmiddels kunnen we terugkijken op veel mooie gesprekken. Op straat, aan de deur of in de huiskamer. Ook deze Pendrecht Post is een resultaat van de vele contacten in de wijk. Het levert bijzondere verhalen op van mensen die wonen in en/of werken aan een mooi Pendrecht. Wij zullen hier ook in 2022 met veel plezier aan blijven werken.

Ik wens je mooie feestdagen en een gelukkig 2022!

Nicolien Wirschell
Programma-manager aardgasvrij Pendrecht

Rondje Pendrecht met de vaklui van Vattenfall

Jaco van der Velden, opzichter bij Vattenfall, is verantwoordelijk voor het aansluiten van Pendrecht op stadswarmte. Een flinke klus, waar hij nu al zo'n drie jaar zoet mee is: de periode dat Woonstad zeshonderd huizen op stadsverwarming heeft aangesloten. 'En nu gaan we verder voor de gemeente.'

Het is een druilerige dinsdag als Jaco ons verwelkomt bij het zogenoemde warmte overdrachtstation op de parkeerplaats van het Middelharnishof. Een soort hyper modern huisje dat een heel belangrijke schakel is binnen het stadswarmtenet.

Hier komen de buizen aan die gloeiend heet water vanuit de afvalverbrandingsoven in Rozenburg naar Pendrecht vervoeren. De bron van alle warmte die omwonenden nodig hebben om hun huis te verwarmen.

Om de huizen te kunnen verwarmen moet alleen eerst de temperatuur en de druk omlaag. En dat gebeurt in dit huisje, waar een ingenieus systeem het water op de ideale temperatuur houdt. Meestal ergens tussen de 70 en 80 graden Celsius. Dreigt het water te heet of te lauw te worden, dan grijpt het "brein" (een soort robot) in.

'Dit brein stuurt de klep aan, waarmee je de aanvoer van heet water uit de industrie bepaalt', legt hij uit. 'Klep open, dan komt er meer heet

water binnen en stijgt de temperatuur. Klep dicht, dan daalt deze weer. Dat gaat de hele dag zo door, volautomatisch.'

Vanuit zo'n onderstation, die vierhonderd nieuwbouw- of tweehonderd bestaande woningen kan bedienen, wordt de stadswarmte verder verdeeld naar weer een nieuw netwerk aan ondergrondse buizen, tot ze uiteindelijk je woning of flatgebouw binnenkomen.

In de aanpak van de gemeente zie je deze netwerkjes terug als verschillende aansluitclusters die tot en met 2030 worden aangelegd in de wijk.

In zo'n netwerk zijn in de basis twee systemen nodig: één voor het hete water, de ander om het afgekoelde water weer terug te laten stromen naar de afvalovens, waar het opnieuw wordt opgewarmd. 'Eigenlijk net zoals bij een cv-ketel dus. Maar dan in het groot', aldus Jaco.

Deze hele infrastructuur inpassen in een al bebouwde omgeving is altijd weer een heel gepuzzel, klinkt het. 'Overal ligt het al ramvol gas-, water- en elektraleidingen. De meeste daarvan zijn netjes aangegeven in de KLIC-

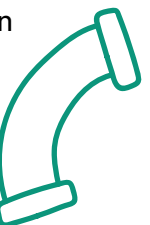
Manometers die de druk in het primaire en secundaire net aangeven.

viewer. Een soort plattegrond voor ondergrondse werkzaamheden. Maar sommige ook niet.'

Zo stuitte Jaco's team onder het Middelharnishof ineens op tien mantelbuizen van KPN die nooit in dit systeem waren opgenomen. 'Weghalen kon niet. Dus ook daar moesten we zo netjes mogelijk omheen zien te werken.'

Ook bovengronds is het vaak zo druk in de omgeving dat het een hele uitdaging is om zo'n warmte overdrachtstation een plekje te geven. Die aan het Middelharnishof staat volgens Jaco eigenlijk niet op de meest ideale plek. Maar soms kan het niet anders omdat er geen alternatieven zijn.

Ook verderop, in de Papendrechtstraat, was het moeilijk een geschikte ruimte vinden. Na lang overleg was een bewoner bereid zo'n warmte overdrachtstation in zijn tuin te laten zetten. Jaco: 'Als handreiking naar de bewoner hebben we de zijkanten van het huisje toen wel zo bekleed dat hij lijkt op een houten schuurtje en zo eigenlijk

onderdeel wordt van de tuin.'

Zo zie je maar: bestaande wijken aansluiten op stadswarmte is best moeilijk. Vooral vanwege

de complexe ondergrond en de afwijking van technische standaarden. Maar ook vanwege de vele betrokken partijen, aldus Jaco.

'Je hebt met de gemeente te maken, maar ook met bewoners en allerlei verschillende (onder-) aannemers. Het is echt samenwerken op een postzegel. Dat vergt veel organisatie en overleg, maar gaat steeds beter.'

Een ding staat voor hem echter buiten kijf. 'Hoe de leidingen uiteindelijk ook binnen komen, we gaan pas weg als ze werken. Of je nu op straatniveau of dertig hoog woont, de douchestraal moet overal even lekker warm zijn.'

Informatieve aanschuif- maaltijden

Samen koken gebeurde al volop in de huiskamer Aardgasvrij Pendrecht. Zo is deze locatie al zo'n anderhalf jaar hét decor voor Pendrecht Proeft; het enige, echte kookprogramma voor en door Pendrechters. Daarnaast worden er geregeld kookworkshops georganiseerd.

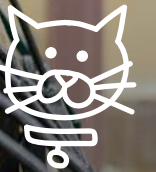
Inmiddels zijn deze activiteiten uitgebreid met speciale ontbijt- en lunchsessies met bewoners. Voor deze zogenoemde "aanschuifmaaltijden" nodigt energiecoach Julia Hevemeyer bepaalde wijkgroepen uit om samen gezellig te eten.

Tijdens het koken en later onder het genot van een hapje en een drankje maken deze bewoners (hernieuwd) kennis met de huiskamer, waarbij ze allerlei tips meenemen over energie besparen en elektrisch koken. Maar daarnaast is het vooral ook een manier om elkaar beter te leren kennen.

Ook zonder aardgas voelt Rob's Dierenshop als een warm bad

Rob's Dierenshop is een begrip in Pendrecht en ver daarbuiten. Met zo'n duizend vierkante meter aan winkelruimte is het een van de meest volledige dierenwinkels uit de regio. En sinds kort ook aardgasvrij. Met dank aan een hypermodern inverter airconditioningssysteem.

Rob Langstraat, de drijvende kracht achter Rob's Dierenshop, zag de bui al hangen. Hij moest altijd al flink de portemonnee trekken om zijn zaak te verwarmen. Maar sinds de gasprijs record na record breekt, wist hij dat er 'iets' moest gebeuren om de alsmaar stijgende energierekening wat omlaag te brengen.

De inverter airconditioner die hij eerder in zijn eigen huis liet installeren, bracht hem op een idee. Een inverter airconditioner is een zogenaamde lucht/lucht warmtepomp. Dit systeem werkt als een omgekeerde airco en is ook veel zuiniger dan een gewone airco. 'Doordat zo'n op elektriciteit werkend apparaat een ruimte zowel kan verwarmen als verkoelen, heb je eigenlijk geen cv-ketel meer nodig. Oftewel: daahaag, hoge gasprijzen.'

Maar goed, je moet zo'n ding nog wel eerst aanschaffen, zegt hij. 'Of eigenlijk: vijf van die dingen, want zoveel warmtepompen waren er volgens de expert nodig om de hele dierenzaak te koelen of te verwarmen.'

Een flinke investering die hij, gek genoeg dankzij corona, eindelijk kon maken.

'We boerden altijd al goed, maar sinds corona is de verkoop alleen maar gestegen. In de tijd van de lockdown hebben de mensen door meer tijd, meer huisdieren in huis genomen. Maar er is ook zeker veel meer geld uitgegeven aan de luxe producten voor huisdieren. Kortom, het geld was er.' En dus werd de zaak uitgerust met een hypermodern inverter airconditioningssysteem.

'Het systeem zorgt voor optimale luchtvochtigheid en temperatuur ter voorkoming van virussen, schimmels en bacteriën. Het systeem staat dag en nacht aan, waardoor het ook zorgt dat de cavia's, konijnen en parkieten er ook na sluitingstijd een beetje comfortabel bijzitten. En dat alles tegen een fractie van de oude gasprijs; laat staan de nieuwe.'

Spijt heeft hij dan ook niet van zijn investering. Of, nou ja, eentje dan: 'dat ik dit niet veel eerder gedaan heb'.

Wees geen dief van je portemonnee: stook niet voor de vogels

Elk raam dat niet meer tocht, elk stukje vloer of muur dat je isoleert, helpt je stookkosten omlaag. Maar waar zitten die plekken? Op een warmtefoto zie je precies waar de warmte je huis uitlekt.

Met een warmtefoto zie je in één oogopslag waar jouw woning warmte verliest. En je geld voor aardgas je portemonnee uitvliegt. Voor veel mensen is het de eerste stap naar het verduurzamen van hun woning. Een handig hulpmiddel dat je laat zien waar de grootste besparing valt te halen.

Bij een warmtefoto wordt vanaf de openbare weg met een infraroodcamera een foto gemaakt van de buitenkant van de voorgevel. Goed geïsoleerde gevels leveren "saai" foto's op, terwijl matig en slecht geïsoleerde gevels vaak een kleurrijke foto opleveren. Maar al die verschillende kleurschakeringen vertellen wel een belangrijk verhaal. Ze laten zien welke plekken zinvol zijn om (extra) te isoleren.

Rood, en vooral wit, betekenen: warm. Oftewel, hier is de isolatiewaarde het minst. Vaak zijn dat de ramen, zeker in het geval van enkel glas. Groen en geel zijn best oké. Blauw is koud en dus goed. Die kleur betekent dat deze delen van een huis geen of amper warmte lekken.

Ook kun je op deze foto's soms goed zien dat de isolatie in spouwmuren niet goed is aangebracht. Vooral als een muur naderhand is geïsoleerd. Kleurt deze vlekkelig rood, met opvallende witte vlekken ertussen, dan heeft het isolatiebedrijf slecht werk afgeleverd. Wat wit kleurt, is namelijk niet goed geïsoleerd. Integendeel, daar spuit de warmte eruit.

Zo zie je maar: zelfs wanneer je denkt dat jouw huis goed geïsoleerd is, krijg je veel nieuwe inzichten door een warmtefoto. Het helpt je altijd verder. Hoe 'blauwer' je huis, hoe lager de energierekening.

Actie voor Pendrecht: gratis warmtefoto

Ook deze winter kunnen bewoners van Pendrecht gebruik maken van een speciale warmtebeeld-actie van de gemeente Rotterdam. Via de WoonWijzerWinkel op Heijplaat kun je op kosten van de gemeente Rotterdam een gratis warmtefoto mét deskundige toelichting van je huis laten maken.

Deze actie is gericht op huiseigenaren (dus ook voor verhuurders: dus huurders attendeer uw verhuurder op deze actie) van alle woningen gebouwd vóór 1990. Daarna werd isolatie standaard meegenomen bij de bouw. Aanmelden via www.woonwijzerwinkel.nl/warmtebeelden-pendrecht.

De foto van de voor- en eventueel zijgevel wordt 's avonds of 's morgens gemaakt als het flink koud is en zo min mogelijk waait. Deelnemers ontvangen 24 uur voordat de WoonWijzerWinkel de foto maakt een mail met meer informatie. Is je woning hooggelegen of staan er bomen voor de deur, dan gaat een warmtefoto helaas niet lukken.

De warmtefoto wordt per mail naar je toegestuurd. In deze mail vind je ook de link om een afspraak te maken voor een gratis toelichtend gesprek. Desgewenst kun je door deze speciale actie de WoonWijzerWinkel ook een gratis isolatie-advies op maat met offerte laten maken.

Mooie kansen voor jongeren

De ommezwaai van aardgas naar meer duurzame manieren om ons huis te verwarmen, levert in de nabije toekomst veel nieuw werk op. Een uitgelezen kans voor Pendrechtse jongeren. Ook voor hen die nog niet zo goed weten wat ze willen, of momenteel werkloos thuiszitten. Oftewel: kies voor een energieke baan die de energietransitie je biedt.

Jongeren die dreigen uit te vallen (opnieuw) naar scholing en werk begeleiden. Dat is waar Jettie Medema van Stichting Citysteward Rotterdam en Alex de Beer, Gebiedsadviseur jeugd Charlois bij de gemeente Rotterdam, zich hard voor maken. 'Want een baan geeft zekerheid en maakt zelfverzekerd. Een beter alternatief dan werkloos thuiszitten of op straat hangen en/of geld in de criminaliteit verdienen.'

Dat niet iedere jongere kan of wil leren, weet Jettie als geen ander. Haar stichting begeleidt al elf jaar jongeren die om wat voor reden dan ook tussen wal en schip zijn geraakt. 'Soms omdat ze geen huisvesting meer hebben, of vechten tegen armoede. Andere keren doordat ze met justitie in aanraking zijn gekomen of gedragsproblemen hebben, wat de kans op een baan drastisch vermindert.'

Maar wat het "probleem" ook is: iedereen verdient een tweede kans, vindt zij. 'Ook deze jongeren

hebben hun talenten. Al zijn zij deze zelf misschien ook even uit het oog verloren. Aan ons dan de taak deze jongeren via scholing, praktijkgerichte trainingen en intensieve begeleiding opnieuw te activeren, motiveren en nieuwe vaardigheden bij te brengen.'

Ook de gemeente Rotterdam geeft deze jongeren graag een nieuw perspectief. In samenwerking met diverse partijen als de Citystewards, het Jongerenloket, de politie, welzijn en JOZ worden

bedoelde jongeren uit de wijk toegeleid naar diverse (leer)werktrajecten dan wel school. Ieder in zijn eigen tempo.

Alex: 'Voor een groot aantal van deze doelgroep werkt het vaak niet om weer jaren naar school te gaan om een diploma te halen. De aanpak is juist om ze tijdens kortlopende trajecten de mogelijkheid te geven vakinhoudelijke kennis te leren en vervolgens aan een baan te helpen.

En tevens in de gelegenheid te stellen landelijk erkende certificaten te behalen, zoals bijvoorbeeld het VCA-certificaat en het diploma voor BHV/Levensreddend handelen.'

'Daarnaast krijgen zij communicatie-, sollicitatie- en diverse vaardigheidstrainingen gericht op werkskills en lifeskills, waaronder op tijd komen en leren omgaan met kritiek. En er is aandacht voor budgetteren, omgaan met verleidingen, verkeerslessen en sport & weerbaarheid. Dit alles, zodat jongeren versneld weer aan de slag kunnen.'

Aan banen geen gebrek, zegt hij. 'Maar de meeste openstaande vacatures vragen net iets te veel van deze jongeren. Het leren aanbrengen van bijvoorbeeld vloerisolatie is een ding. Maar omdat je daarvoor bij mensen thuis komt, moet je communicatief ook sterk zijn. En liefst een beetje servicegericht.'

Niet iedereen kan dat, vervolgt hij. 'Daarom proberen wij, in overleg met werkgevers, sommige functies te splitsen. Bijvoorbeeld door voortaan twee isolatiemonteurs op pad sturen. Een voor het klantcontact, de ander om het daadwerkelijke werk te doen.'

Een ding is zeker: de ommezwaai van aardgas naar meer duurzame energiebronnen levert de komende periode veel nieuwe banen op. Werk waarin ook deze jongeren hun steentje kunnen bijdragen, aldus Alex.

Alex: 'Zo werken we momenteel samen met partners in onder andere Energiek Rotterdam (een coalitie van re-integratiebedrijven De Beroepentuin, Bouwerswerkplaats, ImPower en re-Start), om begin 2022 tien Pendrechtse jongeren via een techniektraject met certificaat toe te leiden naar werk.' Jettie vult aan: 'En naast dit project staat het toeleiden naar andere trajecten op weg naar werk, waaronder in de energietransitie en verduurzaming in de stad, en talentontwikkeling c.q. zelfredzaamheid, op de planning.'

Alex: 'Het enige criterium voor deelname: dat jongeren voldoende gemotiveerd zijn om iets van hun leven te maken.'

Jong Pendrecht denkt mee over een duurzame wijk

Dat ook kinderen zo hun ideeën hebben over de natuur en het milieu, bewijst de jeugd uit Pendrecht als geen ander. Dacht voor de zomervakantie enkel nog een klein groep buurtkinderen actief mee over hoe de wijk duurzamer kan worden. De komende maanden werken heel veel kinderen als denktank voor een betere wereld.

Deels gebeurde dit al, aldus Meike van der Linden die sturing geeft aan de Kinderaanpak Duurzaamheid. Meike: 'Deze lessen zijn zó populair dat er regelmatig meer kinderen aan deelnemen dan verwacht. Daaruit blijkt dat het thema duurzaamheid onwijs leeft.'

Ook Siham Nahari, die de lessen Natuur en Milieu op de Kinderfaculteit verzorgt, is het daar mee eens. 'Soms lijken het wel kleine genieën. Bijvoorbeeld wanneer ze tekeningen maken over hoe de toekomst eruit zou kunnen zien.'

'Ik sta vaak verbaasd over wat de kinderen bedenken. En hoe bewust ze nu al zijn over hun energieverbruik. Maximaal vijf minuten douchen, is meer dan genoeg, zeggen ze dan. Terwijl zelfs ik mij daar soms amper aan weet te houden.'

Zo heeft de 10-jarige Efe een heel parcours gemaakt van fiets- en voetpaden die volledig zijn gemaakt van zonnepanelen. Ook heeft hij een voetbaldoel bedacht met kleine zonnepanelen op de palen. 'Wel zo handig', zegt hij. 'Want zo kunnen ze de huizen en het clubhuis in de wijk verwarmen.'

De 7-jarige Kytana en 9-jarige Jessica hebben op hun beurt een goed idee om al die zonnepanelen er wat gezelliger uit te laten zien. Op hun tekening hebben de huizen allemaal gekleurde zonnepanelen met elk een hartje aan de gevel. Jessica: 'Een manier waarop bewoners kunnen laten zien dat ze hart voor de natuur hebben.'

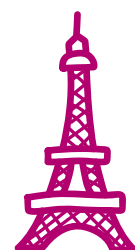
Amir (7) en Wichayada (10) hebben daarentegen meer met windenergie. Amir zet ze in als een natuurlijke airconditioning om bezwete kinderen in indoor speeltuinen wat koelte toe te wuiven. Wichayada's plan is om die reusachtige, witte windmolens te vermommen als mooie, oudhollandse molens. Dat oogt een stuk beter, vindt zij.

Niemand echter die een zo'n uitgewerkt plan heeft bedacht als de 10-jarige Oliwier. Van zonnepanelen op vliegtuigen ('want dicht bij de zon kun je niet komen') tot satellieten waarmee je via bluetooth je telefoon kan opladen.

Oliwier is een echte Willie Wortel met een antwoord op de meest praktische problemen. Denk bijvoorbeeld aan chips in biologisch afbreekbare zakjes, zodat je geen plastic meer hoeft te gebruiken. En o ja, voor als het donker is – en zonnepanelen dus weinig nut hebben - heeft hij panelen bedacht die werken op maanlicht.

Een ander slim idee: auto's en treinen die rijden op boomsap. Als het aan Oliwier ligt, wordt dat namelijk onze nieuwe benzine. Nu alleen nog even uitvinden hoe hij dat precies voor elkaar krijgt.

Sint Bavokerk: monument met roots uit 1112

Je bent er vast wel eens aan voorbij gelopen: de Sint Bavokerk, niet te missen aan de Slinge. Een architectonisch hoogstandje, én sinds 2019 een landelijk monument.

Liefhebbers van mooie gebouwen laten Pendrecht meestal links liggen. Liever richten zij hun blik op de skyline van de stad. Of ze kijken vol bewondering naar het futuristische Centraal Station, de beroemde Markthal en het spiegelende Depot van Museum Boijmans Van Beuningen.

Maar de Sint Bavokerk in ons eigen Pendrecht is toch ook echt een iconisch gebouw. Meest

opvallend: de zeven betonnen spanten, waaraan het dak is opgehangen. Maar vergeet ook niet de opvallende, 32 meter hoge betonnen kerktoeren. Door sommigen ook wel de Eiffeltoren van Pendrecht genoemd.

Met haar vier uurwerken, te zien vanuit alle windrichtingen, is het een markant herkenningspunt in de wijk. In de tijd dat niemand nog een smartphone of horloge had, was het voor

vele Pendrechtenaren dé manier om te zien hoe laat het was.

Leuk weetje: de kerk dankt zijn naam aan de Sint Bavo Abdij in het Belgische Gent, die in het jaar 1112 een parochie in Pendrecht stichtte. Deze eerste Sint Bavokerk werd in 1375 bij een overstroming verwoest.

Het gebouw is kort na de Tweede Wereldoorlog bedacht en ontworpen door de Rotterdamse wederopbouwarchitect Harry Nefkens. Dezelfde man die ook tekende voor het ontwerp van de

poffertjeskraam op de Meent, het Zeemanshuis aan de Willemskade en de beroemde "vissenkomwoningen" aan de Stellendamstraat.

De eerste steen voor het huidige kerkgebouw is gelegd op 23 mei 1959, waarna de oorspronkelijk rooms-katholieke kerk op 26 juni 1960 werd ingezegend door de toenmalige bisschop van Rotterdam.

Ook interessant: het uurwerk van de goudkleurige klokken in de kerktoeren wordt vanuit Zwitserland radiografisch aangestuurd. Hierdoor lopen de klokken altijd op tijd. Ook de overgang tussen zomer- en wintertijd gaat automatisch.

8000 vacatures voor een duurzame haven

'Ga voor een mooie baan met een dito salaris'

Zit je op school, maar heb je nog geen idee wat je later wilt worden? Vind je je huidige baan maar saai en zou je dolgraag een nieuwe uitdaging willen? Of zit je werkloos thuis en kun je niet wachten om weer aan de slag te gaan? Denk dan eens aan de Rotterdamse haven. Daar liggen de banen voor het oprapen.

Het stond begin september met dikke letters in de krant: Mainport Rotterdam telt ruim 8000 openstaande vacatures. Banen die, zo stond er geschreven, vooral te vinden zijn in de logistiek, procesindustrie én de energiesector.

Dat laatste is niet zo gek. Heel Rotterdam neemt vóór 2050 afscheid van aardgas. En dus gaan niet alleen bewoners, maar ook alle haven- en industriële bedrijven de komende jaren massaal op zoek naar andere, minder vervuilende energiebronnen.

Dat is nogal een opgave, zegt Cees Alderliesten, beleidsadviseur Onderwijs & Arbeidsmarkt bij ondernemersorganisatie Deltalinqs. 'Want als straks ook de industrie overstapt van aardgas naar duurzame stroom om dingen te produceren, zijn er snel en veel mensen nodig om dit in goede banen te leiden.'

Elektromonteurs bijvoorbeeld, die snel eventuele storingen oplossen. Maar ook technici die windmolenparken aanleggen en onderhouden. 'Op alle onderwijsniveaus hebben we heel snel, heel veel mensen nodig. Met professoren alleen redden we het niet.'

Een probleem, die mensen zijn er niet. En degene die er zijn, zijn bij lange na niet voldoende om deze enorme klus te klaren. Daarom doet Alderliesten zijn uiterste best om Rotterdammers te laten zien welke kansen de haven en industrie in hun achtertuin hen biedt.

Iemand die een beetje technisch onderlegd is, is goud waard. Én verdient straks gegarandeerd een mooi salaris.

Iemand die een beetje technisch onderlegd is, is goud waard. Én verdient straks gegarandeerd een mooi salaris. 'Want alleen zij kunnen bijdragen aan het aardgasvrij maken van de stad en de verduurzaming van de haven en industrie, en daarmee een betere, gezondere en meer duurzame wereld.'

Sowieso vindt Alderliesten het jammer dat zo veel Rotterdammers vaak geen idee hebben wat er in het havengebied gebeurt. 'De haven, dat is onze trots. Net zoals de Friezen trots zijn op hun taal, en deze nog altijd actief onderwijzen op hun scholen, zouden wij de haven nog veel meer moeten promoten bij ónze jeugd.'

Voor een deel gebeurt dat al. Via het Educatief Informatiecentrum (EIC) organiseert Deltalinqs al vele jaren gastlessen en excursies om basisscholieren kennis te laten maken met de veelzijdigheid van de Rotterdamse haven. 'De hoop is dat zij daardoor later meer open staan voor een baan in een sector die al lang niet meer

zo vuil en vies is als sommige van hun ouders denken.'

Maar met alleen de geschoolde jongeren die momenteel kiezen voor een beroep in de haven en/of energiesector redden we het niet, vervolgt hij. 'We hebben óók mensen nodig die zich vanuit ander werk of werkloosheid willen laten omscholen om al deze openstaande vacatures te vullen.'

Vorig jaar september openden daarom de deuren van de Havenleerwerkplaats aan de Soerweg, een soort "clubhuis" van de Rotterdamse haven. Hier kunnen werkgevers, werknemers en werkzoekenden elkaar ontmoeten om te kijken of ze iets voor elkaar kunnen betekenen.

Nieuwsgierig geworden? Kijk eens op www.havenleerwerkplaats.nl

Tips om de hoge energierekening lager te krijgen

Julia Hevemeyer, energiecoach in Pendrecht, helpt bewoners graag aan een zo goedkoop mogelijke energierekening. En dat kan al door je aan een paar simpele tips te houden.

Je zult er vast al over gehoord hebben: de gasprijzen gaan momenteel door het dak heen. Door deze verhoging moeten huishoudens komend jaar honderden euro's meer betalen aan energiekosten. Er is echter een manier om de stijging iets te dempen. Gewoon ietsjes zuiniger omgaan met aardgas.

Op dit moment is een gemiddeld huishouden ongeveer 165 euro per maand kwijt aan energiekosten, vervolgt ze. 'Deze kosten worden vooral veroorzaakt door de verwarming, de douche en het gebruik van elektrische apparaten. Vooral de gaskosten kunnen hoog liggen, zeker tijdens de winter.'

Het wordt een koude winter voor mensen met een kleine beurs, vreest ze. 'De verwarming lekker hoog zetten, doe je niet zo snel als je op je centen moet letten. Zeker als de gasprijs door een tekort aan aardgas flink is gestegen.'

Een huis met veel naden en kieren is "lek", zegt ze. 'Koude lucht van buiten stroomt je huis in en verwarmde lucht je huis uit, waardoor je huis kouder aanvoelt. De thermostaat een graadje hoger zetten, lijkt dan misschien een goede oplossing. Maar daardoor gaat tegelijk je gasverbruik én de rekening omhoog.'

Een tochtstrip is een goede manier om deze extra kosten te voorkomen, aldus Julia. 'Als alle naden en kieren in je huis dicht zijn, kan de verwarming vaak ook een graadje lager. In een gemiddelde hoekwoning scheelt dat bij elkaar zo'n 170 euro per jaar.'

Je kunt natuurlijk ook een trui aandoen, vervolgt ze. En je kunt korter douchen. Zomaar een paar simpele dingen die je kunt doen om de hoeveelheid gas die je verbruikt te reduceren.

Van een oer-Hollandse pannenkoek tot bal kabagi Dit eten de winkeliers op Plein 1953 zelf het liefst

Waar mensen ook vandaan komen, met de feestdagen doet iedereen extra zijn best. En dat betekent voor de meesten: smikkeltijd! Samen eten is iets universeels, het heeft een belangrijke plek in elke cultuur. Maar wat eten al die mensen uit verschillende windstreken zelf het liefst? Wat is hún favoriete recept? We vroegen het de winkeliers op en rondom Plein 1953.

Supermarkt Oujda Krabbendijkestraat 61

Omar: 'Ik hou van vers en goed eten. Een van mijn favorieten is toch wel de Marokkaanse tajine met kalfsschenkel, pruimen, amandelen, sesam en allerlei heerlijke kruiden. Dit gerecht staat niet alleen standaard op tafel tijdens traditionele feestdagen, maar is ook op trouwerijen een regelrechte hit. Ook doordeweeks koken mijn vrouw en ik veel Marokkaanse gerechten, waarbij we veel gebruik maken van kurkuma, verse gember en ras el hanout. Maar ik bak ook regelmatig een oer-Hollandse pannenkoek. Taarten bakken, doe ik ook heel graag.'

Visspecialiteiten De Oceaan Plein 1953 1

Soulaiman: 'Mijn favoriete gerecht? Zalm, die even op de grill is geweest. Een collega van mij liet mij dit een keer eten met champignonsaus en ik was gelijk verkocht. Ook lekker: verse champignons met kruiden en wat Marokkaans brood erbij. Tegenwoordig eten we dit ook met het Suikerfeest met de familie en vrienden. Los van de feestdagen kook ik meestal niet te moeilijk. Vaak kies ik voor dan wokrecepten. Soms met vlees, maar meestal met vis en lekkere groentjes. Marokko ligt niet voor niets tussen de Middellandse zee en de Atlantische oceaan dus vis eten hoort er bij ons wel echt bij.'

Özler supermarkt Plein 1953 23

Kürsat: 'Ik ben dol op pizola, gekruide kalfskoteletten met een lekker sausje en champignons. Ik eet dit gemiddeld een keer per week en word daar gewoon blij van. Sarma, Turkse gevulde wijnbladeren, behoort ook tot een van mijn favorieten. Met het Slachtfeest eten wij vooral veel kalfs- en rundvlees. Meestal vieren wij dit feest gewoon in Nederland. Maar als het mogelijk is, gaan we graag naar familie in Turkije. Als toetje staat dan vaak bal kabagi op het menu; zoete pompoen met honing uit de oven. Een beetje baklava en lokum (Turks fruit) met een kopje thee maken het feestmaal helemaal af. O jongens, ik krijg er gewoon helemaal trek van.'

Jeffrey's fastfood Krabbendijkestraat 95

Jeffrey: 'Van alles wat ik zelf verkoop, zijn de broodjes tja sieuw en bakkeljouw mijn twee grote favorieten. Maar als het echt feest is, voor ons meestal tijdens Chinees nieuwjaar, komen er andere gerecht op tafel. Denk aan gestoomde vis of sint-jakobsschelpen of traditionele pekingeend. Op zo'n dag komen alle familieleden bij elkaar en staan de tafels vol met de heerlijkste gerechten. Mijn vrouw kookt dan meestal, omdat ik zes dagen in de week al kook in de zaak. Maar met kerst gaan we gezamenlijk naar een restaurant en hebben we allemaal lekker vrij.'

Chicken Spot Plein 1953 53

Qaisar: 'Het allerliefste eet ik de gegrilde kip van mijn vrouw. Zij maakt dit heerlijk klaar. Thuis eten wij dit altijd met lekkere basmati rijst, groenten en een zalig kippensoepje vooraf. Met het Suikerfeest maakt mijn vrouw, samen met mijn schoonzus en de rest van de aanwezige dames, ook altijd de traditionele gir. Een gerecht met in melk gekookte rijst met boter, dadels en amandelen. Dat toetje geeft mij altijd een warm familiegevoel. Als ik het eet, voel ik me even helemaal perfect.'

Beautysalon Kadushi Plein 1953 29

Kady: 'Ik ben dol op Antilliaanse gerechten. Een lekkere okersoep vooraf, gevolgd door tutu – een bijgerecht gemaakt van maïsmeel en zwartoogbonen, net zoals funchi of polenta. Als hoofdgerecht ga ik dan voor vis, in de vorm van een perfect gebakken rode snapper. Met als toetje dan een quesillo; de Antilliaanse versie van een crème brulee. Zeker met feestelijke gelegenheden eet ik dit erg graag. Ik heb dit van kleins af aan meegekregen.'

Letojanni Krabbendijkestraat 49

Leonardo: 'Mijn feestmaal? Dat moet dan gegrilde, zwarte vis zijn met een saus van verse tomaten, wat knoflook en verse kruiden pasta erbij. Als toetje kies ik voor zelfgemaakte tiramisu met daarnaast een glaasje limoncello. Mijn moeder uit Letojanni, een plaats in Sicilië, leerde mij dit als kind te maken en ik krijg nog steeds warme gevoelens als ik dit maaltje bereid. Niet voor niets heb ik mijn winkel genoemd naar de plek waar ik ben opgegroeid en heb leren koken.'

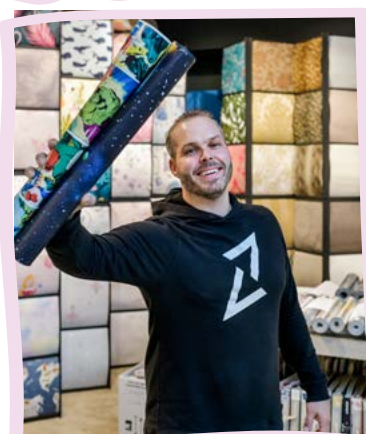

Maria Winkeltje 'Het Hart' Krabbendijkestraat 1

Gijs: 'Je kunt mij wakker maken voor een goede groentemix. Gegrild, gestoomd, gekookt of roergebakken; dat maakt allemaal niet uit. Ik vind het allemaal heerlijk. Wat rijst erbij en soms een gebakken eitje; zaaaalig! Soms eet ik ook wat kip of wat vis erbij, maar zeker niet dagelijks. Je moet goed voor jezelf zorgen. En groenten zijn voor mij echt krachtvoer. Ze maken van elke maaltijd een feestje.'

Behangkoopje.nl Plein 1953 10-15

De eigenaar: 'Wij zijn een echt familiebedrijf dat met de feestdagen ook altijd samen eet. Een klassieker op het menu is de boeuf bourguignon, met verse rode kool met appeltjes en aardappelpuree. Heerlijk, al zien wij het eten vooral als bijzaak. Het belangrijkste is om gewoon samen te zijn. Op andere dagen kom ik meestal niet verder dan een simpele macaroni maaltijd. Dat is tegelijk dan ook een van de redenen waarom mijn vrouw meestal kookt.'

Kapsalon Parijs Plein 1953 5

Rashid: 'Ik kan best wel koken, zij het met iets minder passie dan mijn vrouw. Zij kookt dan ook meestal. Veel eisen heb ik niet. Ik lust eigenlijk alles wel, maar het liefst eet ik vis met groenten. Mijn vrouw kan dat zo goed dat ze ons elke avond wel een feestmaal voorschotelt. Een heel enkel keertje eten we ook wel kip, maar sinds een paar jaar probeer ik een beetje te minderen met vlees eten.'

Toko Excito Plein 1953 26

'Wat wij eten met de feestdagen? Pfff, heb je even. Meestal staat de tafel vol met allerlei hapjes zoals pasteitjes met verschillende vullingen zoals kip en rundvlees. Johnny cakes, luchtige broodjes die je bakt in olie en vult met bijvoorbeeld bakkeljauw en kip kerrie, zijn ook favoriet. Een Bolo di borracho, een Antilliaanse taart met likeur, mag zeker ook niet ontbreken op een feestelijke gelegenheid.'

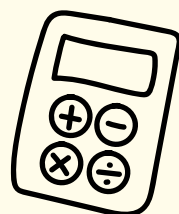

Rekentool stadsverwarming

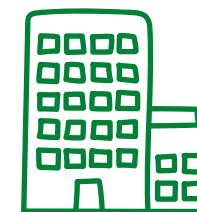
Benieuwd of je met stadsverwarming goedkoper uit bent dan met aardgas? De kans is groot van wel. Maar neem vooral zelf de proef op de som. Op duurzaam010.nl/pendrecht staat een handige rekentool, waarmee je in vier gemakkelijk stappen de jaarlijkse kosten kunt berekenen en vergelijken met de kosten voor aardgas volgens je eigen jaarnota. Je kan ook gebruik maken van een energievergelijkingssite en daar zien welke tarieven je huidige energieleverancier momenteel hanteert.

Elk huis is verschillend en ook bij stadsverwarming bepaalt jouw energieverbruik de uiteindelijke kosten. Vul de rekentool dus nauwkeurig in om een zo eerlijk mogelijk antwoord te krijgen.

De prijzen voor gas en stroom die in de rekentool van tevoren zijn ingevuld, zijn gebaseerd op januari 2021. Als je een andere prijs betaalt, kun je dit in de rekentool aanpassen.

Subsidies speciaal voor Pendrecht

Nieuw: subsidie voor VvE's in Pendrecht

Exclusief voor VvE's (minimaal acht* appartementen) in Pendrecht is er een nieuwe subsidie: de 'Isolatiesubsidie grote VvE's Pendrecht'. Deze kan worden aangevraagd als de VvE opdracht geeft voor onderhoud aan het gebouw én minimaal één energiebesparende maatregel. Denk bijvoorbeeld aan onderhoud aan het dak in combinatie met dakisolatie. Of aan nieuwe kozijnen met minimaal dubbel glas. Let wel op de minimale isolatiewaarden. Dat scheelt energieverbruik (en kosten), stopt de tocht in huis en zorgt voor meer comfort.

Voor een investering van 50.000 tot 100.000 euro ontvangt de VvE 10.000 euro subsidie. En voor een investering van 100.000 en meer ligt er een subsidie klaar van 20.000 euro. De VvE kan de subsidie aanvragen via het subsidieloket van de gemeente Rotterdam. Dit kan tot en met 31 oktober 2022. Om financiering mogelijk te maken, is er naast deze subsidieregeling ook een energietransitielening voor VvE's in Rotterdam.

Voor alle woningeigenaren in Pendrecht: subsidie voor isoleren

Wil je jouw eigen woning isoleren? Via de landelijke ISDE-subsidie voor isoleren kun je geld terugkrijgen. Eigenaar-bewoners van een woning van voor 1990 in Pendrecht krijgen met de Pendrecht Isolatiecoupon een extraatje van 300 euro bij minimale investering van 995 euro. Ook geldig voor de doe-het-zelver. Let wel op de minimale isolatiewaarden. De Pendrecht Isolatiecoupon is één keer aan te vragen. Daarvoor kun je een mail sturen naar aardgasvrij.pendrecht@rotterdam.nl. De actie loopt zo lang de voorraad strekt. Op is dan ook echt op. Kijk voor de voorwaarden op duurzaam010.nl/pendrecht.

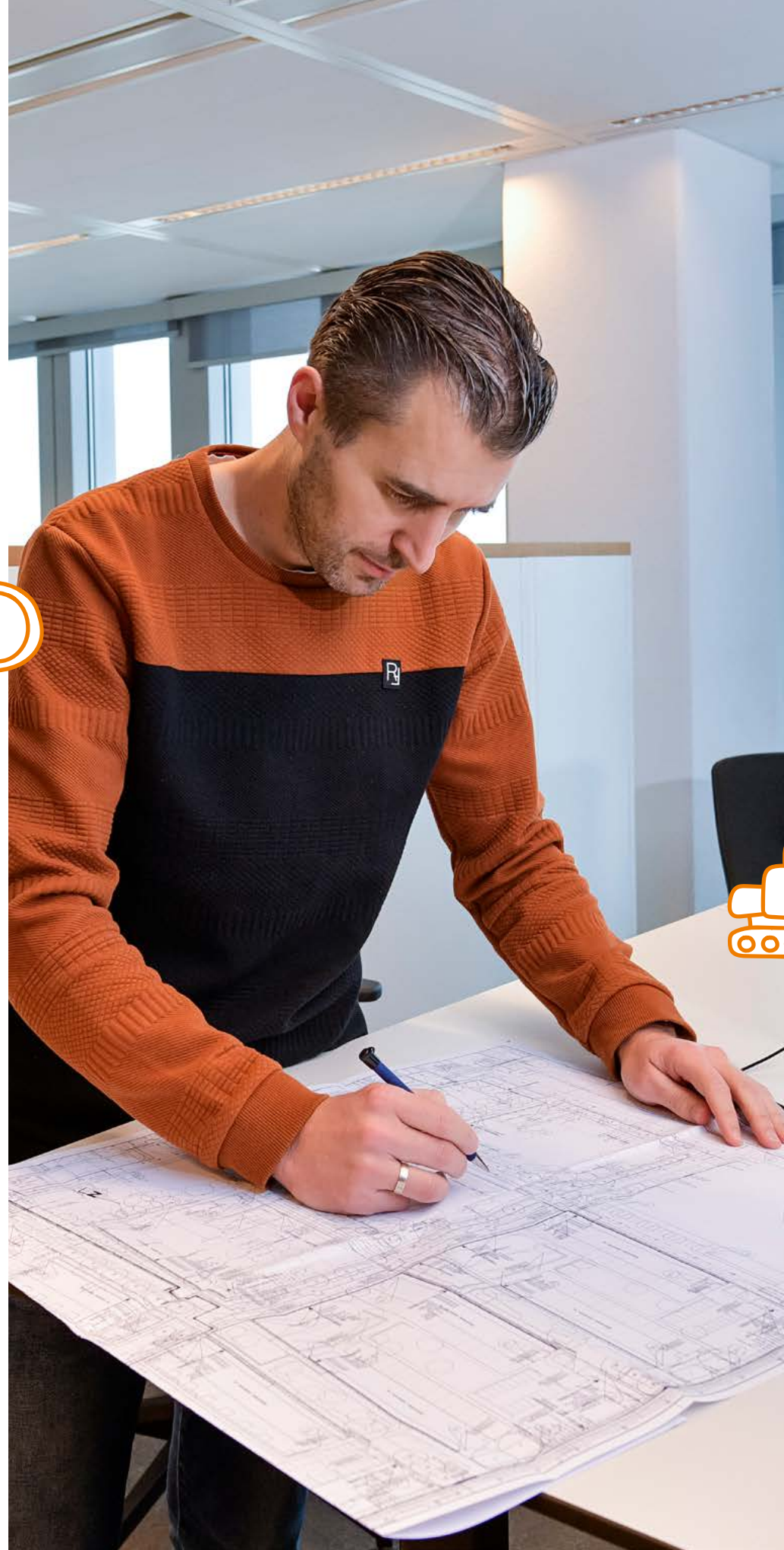
Subsidie voor overstap elektrisch koken

Als je van koken op gas overstapt naar elektrisch koken, kun je als eigenaar-bewoner in Pendrecht tot 500 euro subsidie ontvangen. Deze subsidie, de 'Subsidie elektrische kookvoorziening', kan tot en met 30 september 2022 worden aangevraagd via het subsidieloket van de gemeente Rotterdam.

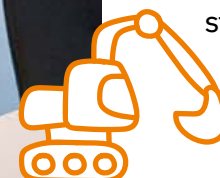
* Voor kleinere VvE's heeft de gemeente Rotterdam de 'Isolatiesubsidie kleine VvE's'.

Mark Duimelaar, de 'detective' van ondergronds Pendrecht

Niemand die precies weet wat er waar in Pendrecht allemaal onder de grond ligt. Maar als iemand 'een idee' heeft, is het Mark Duimelaar wel, projectleider bij het gemeentelijk Ingenieursbureau. Samen met Vattenfall en het Leidingenbureau aan hem de taak om het stadswarmtenet in te passen in het bestaande kabel- en leidingensysteem. Een uitdaging, 'want zodra je gaat graven, stuit je altijd op ondergrondse verrassingen'.

Helemaal "blind" gaat hij daarbij niet te werk. 'Gelukkig bestaan er allerlei kaarten, waarop staat aangegeven waar bepaalde kabels zijn ingegraven, of de riolering loopt. In theorie kun je dus vrij gemakkelijk zien waar nog ruimte is voor nieuwe leidingen. Bijvoorbeeld voor stadsverwarming.'

Vooraf worden dan ook proefsleuven gegraven om de ligging van kabels en leidingen te controleren, zegt hij. Ook gelden er strenge regels voor de afstand tussen kabels en leidingen. Standaard wordt ook de zogenoemde "bommenkaart" gecontroleerd, waarop mogelijke locaties staan met niet-ontplofte explosieven uit de Tweede Wereldoorlog.

Duimelaar: 'Verder houden we rekening met de wortels van de bomen en andere ondergrondse obstakels. Er worden ook

monsters van de bodem genomen om te onderzoeken of de bodem schoon genoeg is om in te werken.'

Inmiddels heeft Vattenfall, verantwoordelijk voor de aanleg van stadsverwarming in Pendrecht, al vele kilometers leidingwerk in de wijk gerealiseerd. Daar waar mogelijk in samenwerking met eerder geplande renovatiewerkzaamheden aan bijvoorbeeld het drinkwaternet, internetkabels of de riolering.

Duimelaar: 'Iedere keer wanneer ergens een schep in de grond gaat, vragen we of bedrijven als Stedin, Evides, KPN en Ziggo willen aanhaken. Op die manier hopen we de overlast vanwege graafwerkzaamheden tot een absoluut minimum te beperken.'

Shell-flat zoekt naar manieren om verder te verduurzamen

Edwin van Stee is voorzitter van de VvE in de Kortgeneflat, ook wel bekend als de Shell-flat. Een appartementencomplex dat zo'n vijf jaar geleden als een van de eerste in Pendrecht overging op stadsverwarming. Inmiddels oriënteert de VvE zich op nieuwe verduurzamingsplannen. En welke subsidies daar zoal voor bestaan, om de kosten zo laag mogelijk te houden.

Dat de Kortgeneflat al zo vroeg overstapte naar stadsverwarming, is eigenlijk toeval, zegt Edwin. 'Onze oude, gasgestookte ketel was destijds op sterven na dood. We moesten dus snel een keuze maken voor een vervangend apparaat. Na alle opties te hebben bekeken, bleek stadsverwarming voor ons de beste oplossing.'

Subsidies voor aansluiting op het warmtenet bestonden toen nog niet. Dus moest de VvE de kosten uit eigen zak zien te betalen. Gelukkig was dat geen probleem, stelt Edwin. 'Al jaren zetten de 99 huiseigenaren in de flat maandelijks een mooi bedrag opzij, waardoor onze VvE-pot goed gevuld was. Maar je snapt: ná deze investering kwam de bodem daarvan snel in zicht.'

Na opnieuw jaren van sparen, en een verhoging van de VvE-bijdrage, is dit potje weer aardig aangevuld. Een goede zaak, want inmiddels dienen zich weer nieuwe, grote uitgaven aan. Zo wil de flat graag de noordgevel isoleren. Een vooralsnog ijskoude, vocht doorlatende muur zonder spouw. Oftewel: de lege ruimte tussen de buiten- en de binnenmuur die je normaal met isolatiemateriaal kunt opspuiten, ontbreekt hier volledig.

Edwin: 'In plaats daarvan overwegen we momenteel een complete facelift van de bestaande gevel door het isolatiemateriaal aan de buitenkant te laten aanbrengen. Omdat ze hiervoor eerst een steiger van 35 meter hoog moeten bouwen, is zoiets een stuk duurder

dan spouwmuurisolatie. Inclusief BTW praat je al gauw over een investering van een kleine 70.000 euro.'

Na lang zoeken in het 'doolhof van subsidies' vond Edwin echter een regeling die het mogelijk maakt om 8 procent van de aankoopprijs terug te krijgen. Iets wat de VvE een besparing van bijna 10.000 euro op zou kunnen leveren. Kortom, de moeite waard om verder te onderzoeken. 'Want elke euro die je bespaart op de ene verduurzamingsmaatregel, is er één die je kunt gebruiken voor een ander. En daarvan staan er nog genoeg op het lijstje van de VvE.'

Zo mogen ook de kozijnen aan de galerijzijde van het appartementencomplex wel weer eens worden opgeknapt, zegt hij. 'Al mogen eventuele aanpassingen daaraan, vanwege de zogenoemde splitsingsakte, dan weer niet worden betaald uit het VvE-potje. Deze verbeteringen moeten bewoners uit hun eigen spaarpotje financieren. Iets wat lang niet iedereen kan, omdat ze het geld simpelweg niet hebben of andere prioriteiten hebben.'

Als voorzitter van de VvE kent Edwin de verhalen. Zelf kookt hij al jaren op inductie en verwarmt hij zijn water met een elektrische boiler, maar andere bewoners in de flat koken nog steeds op een gasfornuis en hebben een gasgestookte geiser. 'Niet omdat ze dat zo graag willen, of niets zouden geven om het milieu. Maar puur omdat het geld ontbreekt om deze laatste verduurzamingslag te maken, of bewoners andere prioriteiten hebben.'

De enige manier om ook deze mensen alsnog over de streep te trekken? Door hen nog beter de weg te wijzen naar allerlei aantrekkelijke bestaande landelijke en gemeentelijke subsidies en renteloze leningen. Want, de wil om te verduurzamen is er, aldus Edwin. 'Maar wat de overheid moet snappen, is dat zelfs een koopje geld kost. Ook al krijg je 500 euro terug op een investering van – zeg - 2000 euro, dan moet je alsnog 1500 euro kunnen vrijmaken om die investering te kunnen maken. En dat is voor de een nu eenmaal moeilijker dan voor de ander.'

Wijkcomité Pendrecht kijkt terug op mooie jaren

Volgend jaar april houden de gebiedscommissies en wijkcomités in Rotterdam op te bestaan. Vanaf dan gaat de gemeente Rotterdam werken met gekozen wijkraden. Jammer, zeggen de leden van wijkcomité Pendrecht. 'Een lokaal bestuursorgaan zoals deze, dat door middel van loting tot stand komt, is juist zo bijzonder.'

Vier jaar geleden kregen honderd lukraak uitgekozen Pendrechtse een brief in de bus met de vraag of ze zitting wilden nemen in het toen nog op te richten wijkcomité. Allemaal kregen ze kort daarop wijkmanager Peter Dekkers op visite. Zijn taak: om de vijf meest enthousiaste bewoners wegwijst te maken in deze nieuwe, experimentele vorm van bestuur, die de échte, niet politiek gebonden Rotterdammer weer een stem moet geven.

Tom de Boom (78) uit de Wemeldingestraat was een van de bewoners die hiervoor werd verkozen. Maar hij stond aanvankelijk niet te trappelen om zich hiervoor aan te melden. Maar zijn vrouw zei: doe het nu maar gewoon. 'Baat het niet, dan schaadt het niet.' En zo geschiedde. Een beslissing waar Tom geen moment spijt van heeft gehad. 'Als lid van het wijkcomité heb je best veel invloed. Ieder jaar krijgt ons team een budget van 120.000 euro, om naar eigen inzicht te verdelen over allerlei bewonersinitiatieven.'

Tom: 'Zelfs wanneer de gemeente ergens liever niet in investeert, maar wij wel, dan telt onze mening vaak sterker mee. Enige criterium daarbij is dat álle Pendrechtse er iets aan moeten hebben, niet slechts een klein deel daarvan.'

Tom de Boom en Mila Adamus bezoeken echtpaar Van den Bosch-Vossen ter gelegenheid van hun 65-jarig huwelijk. Foto: Roel Dijkstra (2019)

'Het wijkcomité geeft bewoners met creatieve ideeën de kans om iets te betekenen voor de wijk. En die ideeën heb ik wel.'

Elfi Schwarbach

Elfi Schwarbach (57), al vijftien jaar woonachtig aan de Oldegaarde, haakte begin 2021 aan als lid van het wijkcomité. Na verhuizing van een ander lid werd zij gevraagd als diens opvolger. Ondanks haar drukke baan, als casemanager bewindvoering, met een even druk sociaal leven, accepteerde ze de functie graag.

'Het wijkcomité geeft bewoners met creatieve ideeën de kans om iets te betekenen voor de wijk. En die ideeën heb ik wel. Of het nu gaat om het tegengaan van gedumpt huisafval, pal naast ondergrondse afvalcontainers. Of om mee te denken aan manieren om de parkeeroverlast de kop in te drukken, nu in omliggende wijken betaald parkeren is ingevoerd.'

Daarnaast werkt ze mee aan het geven van informatie rondom het aardgasvrij maken van de wijk. Iets waar ze, net als andere bewoners, best kritisch over is. 'Dat het beter voor het milieu is, snap ik. Maar als huurder wil ik er qua ruimte of wooncomfort niet op achteruit gaan. En ook niet veel meer voor gaan betalen.'

Mensen helpen. Dat is sinds het begin de drijfveer geweest voor zowel Tom als Elfi om zitting te nemen in het wijkcomité. En dat blijven ze doen, tot volgend jaar april wanneer het wijkcomité ophoudt te bestaan.

Hoe de Korpersteijnflat aardgasvrij - en veel comfortabeler - werd

Flatgebouw Korpersteijn aan de Middelharnisstraat heeft onlangs een grondige make-over gekregen. En dat is goed nieuws voor de bewoners. Zowel de binnen- als de buitenkant van hun flat is flink opgeknapt en verbeterd én aangesloten op stadsverwarming.

Projectleider Theo Noordermeer van Woonstad Rotterdam, tijdens deze renovatie verantwoordelijk voor de communicatie naar de bewoners toe, vertelt hoe deze monsterklus van de grond kwam.

Het begon in 2019 allemaal met een brief naar de bewoners. Daarin vertelde Woonstad over hun voorstel de flat te renoveren. 'Vervolgens richtten we in de flat een modelwoning in, zodat bewoners zelf konden zien wat die renovatieplannen dan precies inhielden.'

Nieuw jasje

Ook gingen medewerkers van Woonstad persoonlijk bij de huurders langs. 'Gewoon om even een praatje te maken, mogelijke misverstanden weg te nemen en bewoners ervan te overtuigen dat hun flat echt wel toe was aan een nieuw jasje.'

'Helder communiceren is heel belangrijk bij dit soort renovaties in bewoonde staat', aldus Noordermeer. 'Want zonder de toestemming van bewoners kunnen we niets. Volgens de wet moet minstens 70 procent van hen instemmen met het verbeterplan, voor we überhaupt aan de slag kunnen.'

Dat lukte. Uiteindelijk stemde 74 procent van de Korpersteijnflat vóór de plannen, waarna in het voorjaar van 2020 dan daadwerkelijk de verbouwing zou starten. Maar toen kwam corona en moest het werk worden uitgesteld.

Uitdaging

Noordermeer baalde aanvankelijk enorm. Een renovatie in onbewoonde staat is altijd al een hele

uitdaging, maar een hele flat renoveren terwijl de bewoners er nog in wonen, is dat helemaal.

'Alles moet dan goed gaan; de levering van bouwmaterialen, samenwerking tussen de onderaannemers, de aansturing van de aannemer en natuurlijk het tijdelijk onderbrengen van huurders bij familie of in een logeerwoning.'

Met corona erbij werd dat allemaal nog ingewikkelder. 'Zeker wanneer je nagaat dat een groot deel van de bewoners oud, kwetsbaar of hulpbehoevend is. Die mensen wil je natuurlijk niet onnodig in gevaar brengen.'

Hierop besloot Woonstad het werk in twee delen op te delen. 'Zo konden we de overlast spreiden en coronaproof verbouwen. Per keer werden nooit meer dan zes woningen tegelijk aangepakt.'

Stadsverwarming

Desondanks was de impact op bewoners groot, zegt hij. 'Het aansluiten van de woningen op stadswarmte omhelsde slechts een deel van de werkzaamheden. Daarnaast plaatsten we ook een nieuwe badkamer en keuken en volgden nog meer renovatiewerkzaamheden, waarvoor bewoners tijdelijk niet in hun huis konden blijven.'

Zij konden verblijven in een van tien speciaal ingerichte 'logeerwoningen': gewoon in hun eigen flat, dichtbij bekenden. 'Een soort volledig ingerichte vakantiehuisjes, compleet met potten en pannen en al. En natuurlijk helemaal gratis.'

Nu de laatste werklui zo goed als verdwenen zijn, is het nieuwe Korpersteijn bijna een feit. Zowel de gevel als de vloer van de galerijen zijn aangepakt,

waardoor mensen in een rolstoel of met een rollator nu vrijwel drempelloos de woning in en uit kunnen.

Elektrische deuren

Maar ook de entree is opgeknapt. Voorheen was deze voor iedereen toegankelijk, omdat de postvakken zich in de gemeenschappelijke hal bevonden. Iets wat soms ook de verkeerde mensen aantrok.

Inmiddels zijn de brievenbussen verplaatst naar de straatkant en komen bewoners voortaan de flat en berging binnen door de elektrische deuren met hun eigen toegangstag. Wel zo veilig.

Recreatieruimte

Ook voor Noordermeer zit de klus er daarmee bijna op. Wat nu nog rest, is het *fine-tunen* van de laatste aanpassingen. Denk bijvoorbeeld aan de herinrichting van het voorterrein van de flat en het gezelliger maken van de gezamenlijke recreatieruimte.

Of ook de bewoners die aanvankelijk tegen het verbetervoorstel stemden nu happy zijn met hun woning? Noordermeer hoort positieve geluiden. Maar, zegt hij: 'Renoveren in bewoonde staat blijft een uitdaging, juist omdat dit zo complex is. Je kunt dus nooit iedereen helemaal tevreden stellen. Aan de andere kant: Veel verbeteringen, een duurzame woning en geen huurverhoging, wie wil dat nu niet?'

De keukens van Dio

Voor hij bij in Pendrecht aan de slag ging, werkte Dio Nimako Sarkodee jarenlang in de horeca. Zo runde hij zijn eigen foodtruck en zette hij, toen zijn werk als freelance kok door corona op droogde, tijdelijk ook fruithandel Vers Fruit Charlois op. Een soort online groenteboer.

Daarnaast startte hij met de studie Bestuurskunde, wat begin 2021 uitmondde in een stage bij de gebiedsaanpak aardgasvrij Pendrecht. Een van zijn eerste taken? Om voor de huiskamer aardgasvrij Pendrecht de kookworkshops op te zetten.

Het eerste kookevent dat hij bedacht, kreeg als thema het Turkse vakantiegevoel mee. Samen met Gül Arslan, die voor de camera van Pendrecht Proeft eerder al eens haar beroemde Bulgur Pilavlik

met witte bonensalade had gemaakt, werd het een gezellige middag. 'Een stuk of twintig bezoekers kwamen langs om samen te eten en vragen te stellen over elektrisch koken.'

Het tweede kookevent dat Dio organiseerde, was in Franse vakantiesfeer. Met op het menu ook dit keer weer iets dat je bakt, in water kookt en in een steelpannetje bereidt. 'Dit om mensen de meest voorkomende kooktechnieken te laten oefenen

op een van de vier inductie kookplaten in de huiskamer.'

Dat is soms wel nodig ook, zegt Dio. 'Want het is dan misschien niet moeilijker, elektrisch koken is wel anders dan koken op een gasfornuis. Vaak kost het een paar dagen eer je er gewend aan bent. Het grootste verschil: een gasfornuis heeft vier tot vijf standen, een inductie kookplaat soms wel twaalf.'

Welke stand je dan moet gebruiken om - bijvoorbeeld - een mals biefstukje te bakken? Dio: 'Ik zet 'm zelf meestal op standje negen. Maar ik kijk vooral naar de boter in de pan. Zodra

deze niet meer schuimt en bijna verkleurt, is de pan heet genoeg om de biefstuk goed dicht te schroeien. Bak het vlees vervolgens een paar minuten aan elke zijde tot het vlees loskomt en laat het dan even rusten in aluminiumfolie. Voor mij is dat de perfecte steak.'

Inmiddels is Dio afgestudeerd en in dienst van de gemeente Rotterdam volop aan de slag met de energietransitie.

Hulp om direct energie te besparen in je huis

Erik Crouwers en Jaap van Leeuwen, voorlichters uit de huiskamer aardgasvrij Pendrecht, komen ook graag bij de mensen thuis. Bijvoorbeeld voor het gratis uitdelen en plaatsen van tochtstrips, dat bewoners zomaar een energiebesparing van 90 euro per jaar kan opleveren. Pendrecht Post loopt een zaterdagmiddag met ze mee.

‘Het is eigenlijk een klusje van niets’, zegt Erik. ‘Een tochtstrip plaats je met het grootste gemak. Een paar minuten werk en het is al gebeurd. Desondanks hebben veel mensen geen tochtstrip onder de deur, of ze zien er het nut niet van in.’

Zonde, neemt Jaap het van hem over. ‘Want een tochtstrip onder de deur is een betaalbare oplossing om je huis wat energiezuiniger te maken. Het voorkomt dat koude lucht je huis in stroomt en verwarmde lucht je huis uit.’

Erik: ‘Je huis voelt daardoor kouder aan. Vaak zetten mensen dan meteen hun thermostaat een graadje hoger. Terwijl als naden en kieren dicht zijn, bijvoorbeeld onder de voordeur, de thermostaat juist omlaag kan.’

Om bewoners hiervan te overtuigen, gaan de mannen vandaag op pad met een grote rol zelfklevende tochtband. Deze tochtband is voorzien van een zelfklevende laag, waardoor je hem zonder moeite op de juiste plek plaatst. Even op maat knippen, wat ontvetter aanbrengen en plakken maar. Kind kan de was doen.

Vandaag bezoeken ze bewoners van de portiekwoningen aan de Krabbendijkestraat om hen een gratis tochtstrip aan te bieden. Maar voor het zover is, gaan ze eerst langs bij een mevrouw uit de Korpersteijnflat.

Een al wat oudere dame die eerder langs kwam in de huiskamer aardgasvrij Pendrecht, omdat ze zich zorgen maakt over haar energierekening. ‘Ik doe slechts een keer per week de was en gebruik

spaarzaam de laptop, maar ik kijk wél regelmatig televisie. Ben ik dan goed bezig of niet? En moet ik nog iets doen om van het aardgas af te gaan?’

Dat laatste blijkt in haar geval niet zo te zijn. Haar flat is al aangesloten op stadsverwarming, al lijkt ze dat zelf te zijn vergeten. Iets wat Erik vaker ziet bij oudere bewoners.

‘Sommigen snappen niet zo goed wat er allemaal gaande is in de wijk. Dan lezen ze in de krant iets over stijgende gasprijzen en raken ze in paniek, terwijl ze zelf al lang en breed van het aardgas af zijn. Voor veel mensen blijft die hele energietransitie een moeilijk verhaal.’

Aan de Krabbendijkestraat zijn de portiekwoningen nog niet aardgasvrij. En de meeste appartementen zijn ook niet uitgerust met een tochtstrip. Kortom, dé plek om mensen een folder met bespaartips in de handen te drukken en blij te maken met een gratis zelfklevende tochtband.

Althans, dat zou je denken. Maar het eerste huishouden waar Jaap en Erik aankloppen, bedankt vriendelijk voor de eer. Hij gaat binnenkort toch verhuizen, zo klinkt het. Op het adres daarna zeggen ze de tocht onder de deur ‘wel lekker’ te vinden. Ook hier vangen de mannen bot. De tochtstrippen kunnen in de tas blijven.

Een deurtje verder hebben ze aanvankelijk eveneens weinig geluk. Hier wordt flink geklust, waardoor een tochtstrip tijdelijk alleen maar in de weg zou zitten. Maar na het verhaal van de energiebesparing te hebben aangehoord, vraagt

de bewoner alsnog om een stukje tochtband. ‘Die plaats ik dan later zelf wel.’

Bij het naastgelegen portiek gaat het beter. Een jong stel op de bovenste verdieping had al gelezen over de tochtstrippenactie in de wijk en zijn blij met het bezoek. Natuurlijk mogen Jaap en Erik er een onder de voordeur plaatsen. Ook luisteren ze geduldig naar alle andere tips en adviezen van de coaches. Ze beloven zelfs eens langs te komen bij de huiskamer om zich nog beter te laten voorlichten.

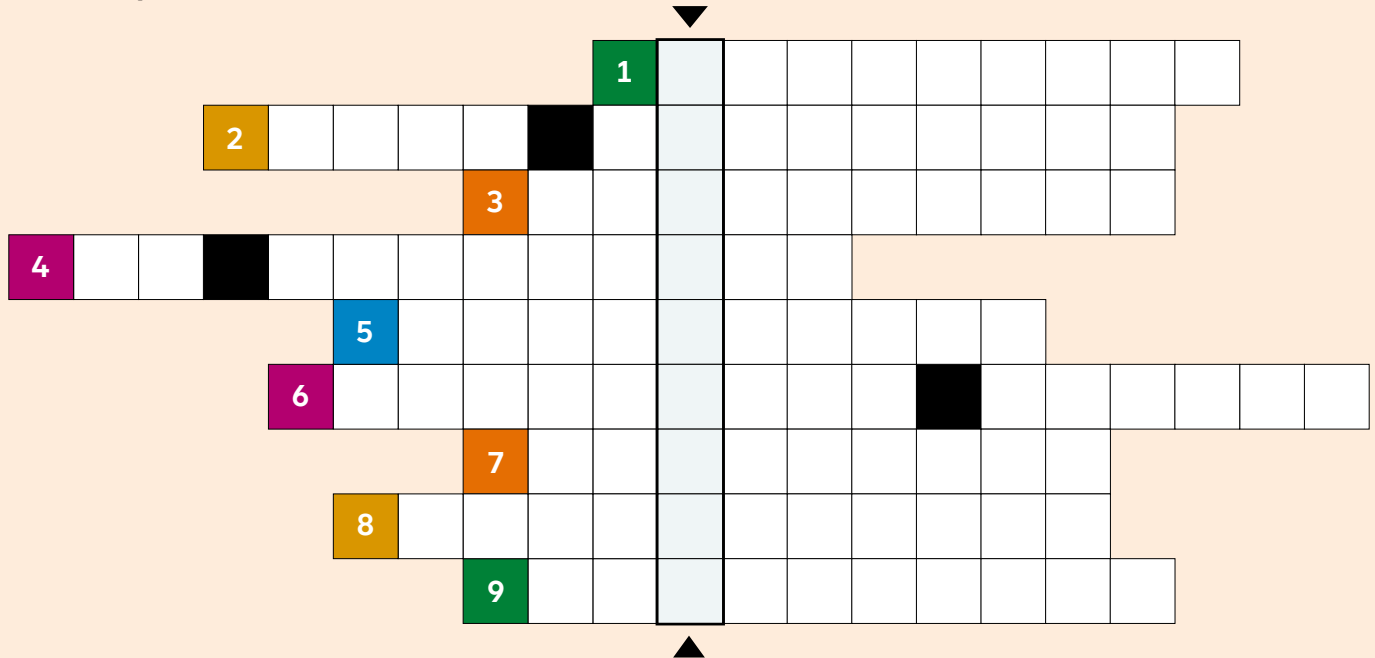
Even later lopen Jaap en Erik tevreden van de trap. Missie geslaagd. Weet je wat het is, zegt Erik, als we kort daarop weer op straat staan: ‘de tochtstrippen die we uitdelen, zijn vooral een manier om met bewoners in gesprek te komen over hoe te besparen op de energierekening’. ‘Het belangrijkste wat we hopen te bereiken, is dat mensen gaan nadenken wat ze zelf kunnen doen om hun energierekening naar beneden te krijgen. Zeker nu de prijs van aardgas zo hoog is. En daar helpen we ze graag bij.’

**In verband met de corona-maatregelen zijn we tijdelijk gestopt met de tochtstrippenactie. We hopen in januari weer door te gaan.*

Zoekpuzzel

Mooie prijzen winnen? Doe mee met deze zoekpuzzel en zit er deze winter extra warmpjes bij. Onder de juiste inzendingen verloten we drie bespaarboxen met daarin energiebesparende producten en een cadeaukaart ter waarde van 20 euro, te besteden bij de winkeliers op Plein 1953. Kleine tip: de antwoorden op de vragen vind je in de artikelen in dit magazine.

Stuur de oplossing uiterlijk 1 januari naar aardgasvrij.pendrecht@rotterdam.nl onder vermelding van 'zoekpuzzel'.

Bij de juiste invulling leest u in de grijze kolom van boven naar beneden de oplossing.
U kunt de oplossing hieronder invullen.

1	2	3	4	5	6	7	8	9

- OPLOSSING:**
1. Dit lokale bestuursorgaan houdt volgend jaar april op te bestaan.	6. Het enige, echte elektrische kookprogramma voor en door Pendrecht.
2. Deze kerk in Pendrecht werd onlangs uitgeroepen tot monument.	7. Deze wijk wordt als een van de eerste wijken in Rotterdam aangesloten op stadsverwarming.
3. Op deze foto zie je precies waar de warmte je huis uit lekt.	8. Dit flatgebouw werd onlangs gerenoveerd en aangesloten op stadsverwarming.
4. Hier kan je terecht voor al je vragen over de energietransitie in Pendrecht.	9. De vaklui van dit bedrijf zijn verantwoordelijk voor de aanleg van het warmtenet in Pendrecht.
5. Dit hulpmiddel voorkomt dat koude lucht langs je deur je huis in stroomt.	